

DIREKTORIŲ ATSAKOMYBĖ

Teoriniai ir praktiniai aspektai

Gediminas Lisauskas
Jurevičius, Balčiūnas ir Partneriai

Atsakomybės samprata ir rūšys

- Administracinė atsakomybė (ATPK)
- Baudžiamoji atsakomybė (BK)
- Drausminė atsakomybė (DĮK)
- Civilinė atsakomybė (CK ir kt. įmonių veiklą reguliuojantys įstatymai)

Civilinēs atsakomybēs rūšys

- Sutartinē
- Deliktinē
- Visiška
- Ribota

Sutartinė civilinė atsakomybė

Tai turtinė prievolė, kuri atsiranda dėl to, kad neįvykdoma ar netinkamai įvykdoma sutartis, kurios viena šalis turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo ar netesybų, o kita šalis privalo atlyginti dėl sutarties neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo padarytus nuostolius arba sumokėti netesybas

Deliktinė civilinė atsakomybė

Tai turtinė prievolė, atsirandanti dėl žalos, kuri nesusijusi su sutartiniais santykiais, išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato, kad deliktinė atsakomybė atsiranda ir dėl žalos, susijusios su sutartiniais santykiais

Visiška civilinė atsakomybė

Visiškas nuostolių atlyginimas (CK 6.251 str.)

- Padaryti nuostoliai turi būti atlyginti visiškai, išskyrus atvejus, kai įstatymai ar sutartis nustato ribotą atsakomybę.
- Teismas, atsižvelgdamas į atsakomybės prigimtį, šalių turtinę padėtį ir jų tarpusavio santykius, gali sumažinti nuostolių atlyginimo dydį, jeigu dėl visiško nuostolių atlyginimo atsirastų nepriimtinių ir sunkių pasekmių.

Ribota civilinė atsakomybė

Civilinės atsakomybės ribojimo priežastys

- dėl nepaprastai didelio žalos dydžio, kurio joks asmuo visiškai kompensuoti objektyviai nepajėgus;
- dėl būtinumo atsižvelgti į žalą padariusio asmens elgesį ir jų statusą;
- dėl absoliučiai tikslaus nuostolių apskaičiavimo negalimumo.

Civilinės atsakomybės sąlygos

- Žala (nuostoliai)
- Neteisėti veiksmai
- Priežastinis ryšys
- Kaltė

Kaltē (!)

- Laikoma, kad asmuo kaltas, jeigu atsižvelgiant į prievolės esmę bei kitas aplinkybes jis nebuvo tiek rūpestingas ir apdairus, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo būtina

Valdymo organai

Valdymo organų ir jų narių atsakomybė

- Juridinio asmens teisnumas
- *Ultra vires* doktrina
- Valdymo organų teisės ir pareigos
- Civilinės atsakomybės atsiradimo atvejai
- Įmonių vadovų atsakomybės tretiesiems asmenims

Juridinio asmens teisnumas

- Privatieji juridiniai asmenys gali turėti ir įgyti bet kokias civilines teises ir pareigas, išskyrus tas, kurioms atsirasti reikalingos tokios fizinio asmens savybės kaip lytis, amžius bei giminytė
- Viešieji juridiniai asmenys turi specialųjį teisnumą t.y. Jie gali turėti ir įgyti tik tokias civilines teises ir pareigas, kurios neprieštarauja jų steigimo dokumentams ir veiklos tikslams.

Ultra vires doktrina

- įmonės veiksmai prieštarauja jos veiklos tikslams, nurodytiems įmonės veiklos dokumentuose
- įmonės valdymo organas viršijo įstatyme ar įmonės veiklos dokumentuose nustatytą savo kompetenciją

Ultra vires doktrina (2)

- Sandoriai, kuriuos sudarė privačiojo juridinio asmens valdymo organai pažeisdami savo kompetenciją, sukelia prievoles juridiniam asmeniui, išskyrus atvejus, kai įrodoma, jos sudarydamas sandorį, trečiasis asmuo žinojo, jog sandorį sudarė šios teisės neturinti juridinio asmens valdymo organas, ar dėl aplinkybių susiklostymo negalėjo to žinoti (CK 2.83 str.)
- Sandoriai, kuriuos sudarė viešojo juridinio asmens valdymo organai, pažeisdami savo kompetenciją, nesukelia prievolių juridiniam asmeniui (CK 2.84 str.)

Valdymo organų teisės ir pareigos

- Valdymo organo narys juridinio asmens ir kitų juridinio asmens organų narių atžvilgiu turi veikti sąžiningai ir protingai
- Valdymo organo narys turi būti lojalus juridiniam asmeniui ir laikytis konfidencialumo
- Valdymo organo narys privalo vengti situacijos, kai jo asmeniniai interesai prieštarauja ar gali prieštarauti juridinio asmens interesams
- Valdymo organo narys negali painioti juridinio asmens turto su savo turtu arba naudoti jį ar informaciją, kurią jis gauna būdamas juridinio asmens organo nariu, asmeninei naudai ar naudai trečiajam asmeniui gauti be juridinio asmens dalyvių sutikimo

Valdymo organų teisės ir pareigos (tęs)

- Valdymo organo narys privalo pranešti kitiems juridinio asmens valdymo organo nariams arba juridinio asmens dalyviams apie aplinkybes, nurodytas 3 dalyje, ir nurodyti jų pobūdį ir, jei įmanoma, vertę. Ši informacija turi būti pateikta raštu arba įrašyta į juridinio asmens organų posėdžio protokolą
- Valdymo organo narys, nevykdantis arba netinkamai vykdomas nurodytas pareigas, privalo padarytą žalą atlyginti juridiniam asmeniui visiškai, jei įstatymai, steigimo dokumentai ar sutartis nenumato kitaip.

Civilinės atsakomybės atsiradimas

- Už įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimą
- Už įstatų ir kitų veiklos dokumentų pažeidimą
- Aplaidus elgesys (*duty of care; bonus pater familias*)

Vadovų atsakomybė tretiems asmenims

- Sandorių negaliojimas
- Juridinio asmens dalyviams
- Kreditoriams

Praktiniai pavyzdžiai

- Kaip turi elgtis bendrovės vadovas?

Praktinis pavyzdys Nr. 1: fabula

- Bendrovės X akcininkas, turintis 50% bendrovės akcijų, raštu pareikalavo pateikti visą bendrovės informaciją. Bendrovės administracijos vadovas, prieš pateikdamas informaciją, pareikalavo, kad akcininkas pasirašytų konfidencialumo sutartį;
- Bendrovės akcininkas atsisakė pasirašyti konfidencialumo sutartį, kadangi LR Akcinių bendrovių įstatymas nenumatė pareigos pasirašyti konfidencialumo sutartį;

Akcininko pareiškimas

- Akcininkas kreipėsi į Vilniaus m. 3 apylinkės teismą, prašydamas patraukti administracinę atsakomybę bendrovės vadovą, remiantis ATPK 50-5 straipsniu;
- Akcininkas rėmėsi tuo, kad prašymas pasirašyti konfidencialumo sutartį pažeidžia akcininko teisę nevaržomai gauti informaciją;

Bendrovės vadovo gynyba

- Kadangi bendrovėje iki 2001 m. nebuvo suformuota valdyba, bendrovės vadovas pateikė savo 2000 11 12 įsakymą, kuriuo patvirtintas konfidencialios informacijos sąrašas ir konfidencialumo sutarties forma;

Teismo sprendimas

- Vilniaus m. 3 apylinkės teismas ir LVAT konstatavo, kad bendrovės vadovas, pateikdamas pasirašyti konfidencialumo sutartį, nesuvaržė bendrovės akcininko teisės į informaciją;
- Kadangi bendrovės kompetentingas valdymo organas patvirtino konfidencialios informacijos sąrašą ir konfidencialumo sutarties formą;

Mūsų komentarai

- Bendrovės administracijos vadovas, nebent yra apribojimų numatytų teisės aktuose ar bendrovės dokumentuose, privalo teikti akcininkams informaciją be apribojimų;
- Pagrindinė bendrovės vadovo gynimosi priemonė buvo administracijos vadovo įsakymas, tačiau buvo įtarimų, kad bendrovės vadovo įsakymas buvo sukurtas atbuline data (LR BK 300 str.)

Praktinis pavyzdys Nr. 2: fabula

- Bendrovės X akcininkas John Johnson, turintis 50% akcijų nuo 1999 iki 2002 m. vidurio dalyvaudavo VAS per įgaliotą asmenį;
- Bendrovės vadovas, kaip asmuo atsakingas už VAS sušaukimą ir akcininkų registravimą, 1999 m. susipažino su akcininko išduotu įgaliojimu;
- 1999 m. – 2001 m. įvyko daugiau nei 10 VAS. Akcininko įgaliotas asmuo dalyvavo visuose VAS, o administracijos vadovas nereikalavo kiekvieną kartą pateikti įgaliojimo;

Akcininko veiksmai

- 2002 m. birželio mėn. bendrovės akcininko John Johnson advokatai kreipėsi į bendrovę ir paprašė pateikti visų VAS protokolus;
- Bendrovės administracijos vadovui pateikus visus VAS protokolus nuo 1999 m., paaiškėjo, kad asmuo, dalyvavęs VAS turėjo akcininko įgaliojimą tik 1999 metais.

Akcininko veiksmai (2)

- Akcininkas kreipėsi į teismą prašydamas pripažinti negaliojančiais tris VAS susirinkimų sprendimus, susijusius su bendrovės nekilnojamojo turto pardavimu, kadangi VAS dalyvavo akcininko neįgaliotas asmuo ir nebuvo reikiamo kvorumo;
- Akcininko tikslas – pripažinus VAS sprendimus negaliojančiais ir vėliau reikalauti žalos atlyginimo iš “įgalio” asmens ir bendrovės vadovo, kadangi jis elgėsi aplaidžiai;

Teismo sprendimas

- Vilniaus apygardos teismas, atstatęs praleistą senaties terminą ir konstatavęs, kad nei bendrovė, nei “įgaliotas” asmuo nepateikė tariamo įgaliojimo, pripažino VAS sprendimus (3) negaliojančiais;
- LAT panaikino Vilniaus apygardos teismo sprendimą (LAT “atrado” neegzistuojantį įgaliojimą)

Mūsų komentaras

- Akcininko teisę dalyvauti VAS ir balsuoti negali būti apribojama, savo ruožtu, administracijos vadovas, ar kitas atsakingas asmuo privalo:
  - šaukimus į VAS siųsti akcininkui, nebent šis akivaizdžiai išreikštų savo valią, kad kvietimai būtų siunčiami įgaliotam asmeniui;
  - Bendrovės vadovas ar kitas įgaliotas asmuo privalo įsitikinti, kad VAS dalyvauja tinkamą įgaliojimą turintis asmuo;

Praktinis pavyzdys Nr. 3: fabula

- Bendrovės X nuolat parduodavo bendrovei Y prekes. Bendrovė Y kiekvieną kartą vėlavo atsiskaityti nuo 2 iki 7 dienų. Bendrovės vadovas X vadovas niekuomet nereikalavo mokėti delspinigių. Beje, Bendrovės Y akcininku buvo vienas iš Bendrovės X akcininkų.

Akcininko veiksmai

- Bendrovės X akcininkas, vadovaudamasis LR ABĮ nusamdė audito bendrovę, kad pastaroji atliktų specialų Bendrovės X veiklos patikrinimą.
- Specialaus patikrinimo metu audito bendrovė nustatė, kad Bendrovės X vadovas, nepareikalaudamas delspinigių iš Bendrovė Y už vėluojančius atsiskaitymus, padarė Bendrovei X daugiau nei 2 milijonus litų žalos

Akcininko veiksmai (2)

- Bendrovės X akcininkas kreipėsi į bendrovės vadovą su reikalavimu atlyginti padarytą žalą, t.y. virš 2 milijonų litų;
- Bendrovės vadovas atsisakė tai padaryti, motyvuodamas tuo, kad ši suma apskaičiuota tendencingai ir yra atsiradusi dėl natūralios ūkinės rizikos.

Akcininko veiksmai (3)

- Bendrovės X akcininkas kreipėsi į teismą su pareiškimu dėl juridinio asmens valdymo organo veiklos tyrimo, kadangi buvo aptikta ir daugiau bendrovės vadovo veiklos pažeidimų;
- Procesas prasidėjęs.

Mūsu komentāri

- Galimi du vertinimo būdai:
  - Susidariusi suma yra normali ūkinė rizika, kadangi Lietuvoje susiklosčiusi “tradicija” vēluoti su atsiskaitymais;
  - Tai yra bendrovės vadovo veiklos pažeidimai. Ypač tai leidžia teigti tas faktas, kad Bendrovė X yra susijusi su Bendrovė Y.

Valdymo organo veiklos tyrimas

- Šio kodekso 2.125 straipsnyje išvardyti asmenys turi teisę prašyti teismo paskirti ekspertus, kurie ištirtų, ar juridinis asmuo, juridinio asmens valdymo organai ar jų nariai veikė tinkamai ir, jei nustatoma netinkama veikla, taikyti priemones, nurodytas šio kodekso 2.131 straipsnyje.

LR CK 2.124

Valdymo organo veiklos tyrimas (2)

- vienas ar keli akcininkai, kurių turimų ar valdomų akcijų nominali vertė yra ne mažesnė kaip 1/10 įstatinio kapitalo;
- vienas ar keli ūkinės bendrijos nariai, kurių dalys sudaro ne mažiau kaip 1/10 visų dalių;
- asmenys, taip pat ir juridinio asmens dalyviai, kuriems pagal steigimo dokumentus ar sudarytus su juridiniais asmenimis sandorius tokia teisė suteikta.

Tyrimo pasekmės

- panaikinti juridinio asmens organų sprendimus;
- laikinai sustabdyti juridinio asmens valdymo organų narių įgaliojimus ar pašalinti asmenį iš valdymo organų narių;
- paskirti laikinus juridinio asmens valdymo organų narius;
- leisti nevykdyti tam tikrų steigimo dokumentų nuostatų;
- laikinai perduoti juridinio asmens organo nario balsavimo teisę kitam asmeniui;

Praktinis pavyzdys Nr. 4

- Bendrovė X, kaip Bendrovės Y akcininkas, kreipėsi į Vilniaus apygardos teismą su pareiškimu dėl bendrovės vadovo veiklos tyrimo. Tyrimo metu Bendrovė X paprašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones – nušalinti Bendrovės Y vadovą nuo užimamų pareigų ir paskirti Bendrovei Y administratorių.

Akcininko veiksmai

- Kokius netinkamus Bendrovės Y veiksmus nurodė Bendrovė X:
  - Bendrovės vadovas investavo Bendrovės lėšas į bankrutuojančią įmonę;
  - Pardavė trečiajam asmeniui Bendrovės turta už mažesnę nei rinkos kainą;
  - Bendrovės veikloje neteisėtai naudojo Bendrovės X prekinį ženklą;

Akcininko veiksmai (2)

- Nepateikė Bendrovės X, kaip akcininko, prašomos informacijos apie Bendrovės Y veiklą;
- Nepateikė pareiškėjo pasamdytai audito bendrovei dokumentų ir nesuteikė galimybės atlikti bendrovės veiklos ir apskaitos dokumentų patikrinimą;
- Nepriėmė jokie sprendimo dėl visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo.

Teismas

- Šiuo metu vyksta teismo procesas;
- Vilniaus apygardos teismas paskyrė minėta laikinąsias apsaugos priemones, o Lietuvos apeliacinis teismas paliko jas galioti;

Teismas (2)

- Juridinio asmens dalyviai savo kapitalą patiki steigiamam juridiniam asmeniui ir per jį siekia savo tikslų <...> Tokiu būdu juridinio asmens dalyvių tikslas tampa juridinio asmens tikslu. Juridinio asmens dalyviai juridinio asmens valdymą patiki juridinio asmens valdymo organams, kurie ir turi siekti juridinio asmens įstatuose nurodytų tikslų <...>

Teismas (3)

- Kadangi juridinis asmuo veikia naudodamas juridinio asmens dalyvių kapitalą, todėl juridinio asmens dalyviai turi teisę žinoti kaip naudojamas, tvarkomas ir valdomas jų kapitalas. Tais atvejais, kai juridinio asmens dalyviams kyla įtarimų dėl juridinio asmens valdymo tinkamumo, juridinio asmens dalyviai turi turėti galimybę patikrinti juridinio asmens valdymo organų veiklos tinkamumą.

Pabaiga

- Ar esate pakankamai atsargus?